

1. PRZEMIENIAĆ (47) *vb impf*

-mie- (46), -mię- (1).

Oba e oraz a jasne.

inf przemieniać (10). ◇ *praes 1 sg* przemieniâm (10). ◇ *2 sg* przemieniâsz (1). ◇ *3 sg* przemieniâ (7). ◇ *1 pl* przemieniâmy (1). ◇ *2 pl* przemieniâcie (1). ◇ *3 pl* przemieniają (7). ◇ *praet 3 sg f* przemieniała (1). ◇ *3 pl m pers* przemieniali (2). ◇ *con 3 pl m pers* by przemieniali (1). ◇ *part praes act* przemieniając (6), [przemieniający].

Sł stp, Cn notuje, Linde także XVII w. (z Cn błędnie: przemienić) s.v. przemienić.

1. *Czynić innym niż poprzednio; przekształcać, przeobrażać; przy podmiocie nieosobowym: wywoływać zmianę; transformare Calep, Cn; demutare, vertere Mącz; refigurare, transfigurare Cn (25):* Transformo, in aliam formam muto – Przemieniam. *Calep* 1079b.

a. *Czynić innym w zakresie niektórych cech [w tym: kogo, co (10)] (11):* A nie dopuśczałz ludziom żyć w ich swobodności/ ále ie w niewolstwo przypadałz y vdraczałz/ prawych ładow namniey nie ładzisz/ vftawy przemieniałz [*leges indicis commutari*] *HistAl* 18; Demutant ingenium mores, Zwyczaj przirodzenie przemienia. *Mącz* 239b; Przyczyta mu y to Dániel/ iż miał y zakon/ y czáły przemieniać: izali się tho nie dożyć znácznie/ y oczywiście w Kroleństwie Antychrystowym pokázuie? Który zákon/ y vftawy Boże przemienia/ przydawáiąc/ y vmnieyźáiąc *NiemObr* 170, 168.

przemieniać w kogo, w co (4): KromRozm I C2v; Ieśli tedy zwierchność Kápłanśka Królá wolnym ludziom dáie/ ieśli Królá w człowieká inégo przemienia [...]/ tedy gdzie Kápłaná niemáłz/ tám téż áni Królá/ áni Królestwá/ [...] niemáłz. OrzQuin V v, Q. Cf Zwrot.

W połączeniach szeregowych (2): OrzQuin Aa3v; kto się trąfi á śmie y chce/ tedy mu wolno v Lutheranow słowem Bożym szermować/ miećzác/ wywracác/ przykładác/ y odmieniać/ przemieniać/ wykładác. ReszPrz 44.

*Zwrot: »przemieniać [kogo] w podobieństwo [czyje]« (1): w których [osobach] to chy[tr]ze czynił łzatan: przemieniając służy swego [lege: swe] w podobieństwo Ap[o]łztołów Chrystuśowych *CzechEp* 423.*

Szereg: »przenosić albo przemieniać« (1): którzy yáko S.Yudałz piśse/ łáskę páná náśsego przenośłá albo przemyenyáją wnyeczyśtość. KromRozm I C2v.

b. *Czynić kimś a. czymś innym, przeistaczać (13):* In lupos vertere homines, Przemieniać/ przewierzgác/ etc. *Mącz* 485d.

przemieniać co (2): Mącz 6d cf Szereg. Cf przemieniać komu co w co.

przemieniać komu co w co (1): á nie trzebá Cyrceśe co ludziom głowy w bydlęce głowy przemieniałá/ łam się tu káždy łnadnie w bydlę á łnadź gorzey niż w bydlę obroci. RejZwierc 155.

Szereg: »przemieniać albo fałszować« (1): Alchymia. Vulgo etiam dicitur, Alchimiya/ Nauká kruźce przemieniać albo fáłszować. Mącz 6d.

a. *O Eucharystii [w tym: co (8)] (9):*

przemieniać w co (7): Widome (powiáda) rzeczy/ w ciáło łwe przemienia. *SkarŻyw* 91. *Cf Zwrot.*

przemieniać czym (2): żegnáli chleb y wino/ w zmyślone y thák rzeknące/ w ciáło y w krew/ tzárowánim łwoim przemieniáli *KrowObr* 119, 123v.

Zwrot: »chleb (i wino) w ciało (i w krew) przemieniać« [szyk zmienny] (6): *KrowObr* 119, 123v, 124v [2 r.]; Kto wierzy iż Pan Chrystus przemienił wodę w wino; ten wątpić nie będzie/ że tąż mocą chleb w ciało/ a wino w krew przemienia w S. Sákrámenćie. *WujNT* 310, 197.

Szeregi: »poświęcać i przemieniać« (1): My tylo iáko sładzy ftoiem/ ále on ieft/ co to poświęca y przemienia. *SkarŻyw* 91.

»przywężzować abo przemieniać« (1): Chrystus tę íprawę kazał czynić ná przypominánie swoie: toć nie ná przemienienie/ álbo pod/ álbo przy/ álbo w chleb y wino ciáła swego y krwi zámýkanie [...]. A wy iż przywężzuećie/ ábo przemieniaćie/ tedy fie znácznie Chrystufowej wftáwie y rofkazániu íprzećiwiaćie *CzechRozm* 264v.

β. *Twierdzić, że jest kim innym [kogo w kogo] (1) :* Anthropomorphitae – Cziktorzi Boga w człowieka przemieniaią. *Calep* 75b.

2. *Zastępować kimś a. czymś innym; transmutare Calep, Cn; commutare, mutare, submutare Mącz; immutare Calep (19) :* Commuto, Wymieniam/ Przemieniam/ Odmieniam. *Mącz* 239b, 432a; *Calep* 509b, 1080b.

przemieniać kogo, co (2): Zle częłto pány przemieniáć. *BierEz* L2; Y ściágnął Izráel práwicę swoię/ y włożył ná głowę Efraimowę/ a ten (był) młodzy/ a lewicę swoię ná głowę Manáfzełá/ wmyłnie przemieniájąc ręce swe [tj. *kładąc je odwrotnie*] *BudBib Gen* 48/14.

[Zwrot: »konie przemieniać«: Witołd z Dobrogostem [...] zbiegli konie przeminiając [!]. *StryjPoczqt* 336.]

a. *Zastępować niezgodnie z prawdą innym słowem [co] (5) :* Słowo pokuty Nowowiernicy czemu przemieniaią. *WujNT* 11 marg, Bbbbbbv.

przemieniać w co (2): Ewángelikowie dułżę w trupá, a piekło w grob przemieniaią. *WujNT* 404 marg, Yyyyy3.

a. *Nadawać inne imię (1) :*

Zwrot: »przemieniać [komu] imię« (1): Rzekł: Zewfzech napiękniefza corko ma/ dla wielkiej krafy thwey przemieniam tobie imię twe *HistRzym* 102v.

b. *Zmieniać termin [co na kiedy] (1) :* ROki Ziémkié Sąchockie przemieniamy zá prósbą Połłów támeicznych/ záfłże ná Poniedziátek piérwzy po świętym Mátheufzu *SarnStat* 736.

c. *Zmieniać miejsce, przenosić (2) :*

Zwrot: »miejsce, mieszkanie przemieniać« (1:1): *FalZioł* V 13v; [Tatarowie] miałt ani wli niemaiącz ale fie po polach tułaiącz, mieszkanie przemieniaią *MiechGlab* 22; [TerentMatKęł R3v].

d. *Robić coś na przemian (2) :* Alterno, vicissim alterum duorum pono, Przemieniam. *Mącz* 7b.

przemieniać co czym (1): Ocium labore variare, Prożnowánie pracą przemieniáć/ to yełt/ część robić/ część prożnowáć. *Mącz* 475c.

[W funkcji przysłówka: »przemieniający« = *na zmianę, raz tak, raz tak:* Wífak tu pilności náłożyć trzeba/ aby przemieniający było ípiewano/ ras po łácinie dla ćwyczenia młodzy/ drugieras po Niemiecku albo po Polfku *UstKościel* 145v.]

e. *Prowadzić handel wymienny (2) :*

przemieniać co za co (1): y doftátek iéy [soli] ták Spifzánom iáko y inym wŕzytkim zázwždy gotowáli/ przedawáli/ álbo zá iné kupie wedle zmów á targów przemieniáli. *SarnStat* 966.

W połączeniu szeregowym (1): *SarnStat* 966 *cf* *przemieniać co za co*.

Szereg: »przemieniać albo przedawać« (1): Ci też zafię nofzą ią [sól] ná łobie nád iedną rzekę przemieniáć álbo przedawáć *BielKron* 450. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

f. [*Wymieniać między dwiema osobami [co]*: Zaty m wnet/ ná znak Małżeńfkicy Wiáry/ Pierfcienie, albo Wieńce, przemienia Kápłan *HerbNauka* Z (*Linde s.v. przemienić*).

przemieniać z kim: A Olgierd upominki chce przemieniać z tobą *StryjPoczqt* 261.]

g. *Przedstawiać jako coś innego [co za co]* (1): á to wŕzytko fye dzieie/ iz oni nie zdolewáią drugim/ Práktyką oną chytrą/ która mąmi ludźmi prostymi/ złé zá dobré/ ízkodę zá pożytek przemieniáiąć/ á ná łwóy młyn [...] wŕzytkę wodę wiodąc *OrzQuin* C3.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (3): Verto, Obrácam/ Wywrácam/ przemieniam. *Mqcz* 485d; Remuto – Przemieniam. *Calep* 911a, 56b.

Synonimy: **1.** obracać, przeinaczać, przeistoczać, przekształtować, przemietlować, wywracać; **a.α.** fałszować; **2.c.** przenosić, zastępować; **e.** frymarczyć.

Formacje współrdzenne cf MIENIĆ.

Cf **PRZEMIENIAN, PRZEMIENIANIE**